

Deling av Tysfjord kommune

Supplement til TF-rapport nr. 344 om utredning av kommunestruktur i Ofoten

KJETIL LIE, ANJA HJELSETH OG TOR ERIK BAKSÅS

TF-notat nr. 39

2014

Tittel: Deling av Tysfjord kommune
Undertittel: Supplement til TF-rapport nr. 344 om utredning av kommunestruktur i Ofoten
TF-notat nr: 39
Forfatter(e): Kjetil Lie og Anja Hjelseth (Telemarksforskning) og Tor Erik Baksås (EY)
Dato: 15.10.14
ISBN: 978-82-7401-731-3
ISSN: 1891-053X
Pris: (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Framsidedfoto: Tysfjord kommune
Prosjekt: Kommunestruktur Ofoten
Prosjektnr.: 20140340
Prosjektleder: Kjetil Lie
Oppdragsgiver(e): Ofoten regionråd

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforskning.no

Resymé:

Dette notatet er ment som et supplement til TF-rapport nr. 344 om utredning av kommunestruktur i Ofoten. Notatet tar mer grundig for seg vurdering rundt deling av Tysfjord kommune, vurdert ut fra økonomi, tjenesteproduksjon, samfunnsutvikling og lokaldemokrati.

Forord

Telemarksforskning har på oppdrag fra Ofoten regionråd utredet alternative kommunestrukturmodeller i Ofoten. Denne utredningen er publisert i TF-rapport nummer 344. I etterkant av utredningen har vi sett nærmere på deling av Tysfjord kommune vurdert ut fra økonomi, tjenesteproduksjon, samfunnsutvikling og lokaldemokrati. Dette notatet er ment som et supplement til rapporten, og skal gi et grunnlag for Tysfjord kommune for å ta stilling til om deling av kommunen er noe de ønsker å vurdere videre.

Kjetil Lie og Anja Hjelseth fra Telemarksforskning har vært henholdsvis oppdragsansvarlig og prosjektleder. Tor Erik Baksås fra EY har bidratt som prosjektmedarbeider.

Utredningsarbeidet er gjennomført i perioden september – oktober 2014.

Bø, 15.10.2014

Kjetil Lie

Oppdragsansvarlig

Innhold

1. Innledning	5
2. Vurderinger	7
2.1 Økonomi	7
2.2 Tjenesteproduksjon	8
2.3 Samfunnsutvikling	12
2.4 Lokaldemokrati	13
3. Avslutning	14
4. Referanser	15

1. Innledning

Dette notatet er ment som et supplement til TF-rapport nummer 344 om utredning av kommunestruktur i Ofoten, og omhandler spørsmålet om deling av Tysfjord kommune noe mer inngående enn det som ble gjort i rapporten.

Deling av Tysfjord var ikke ett av alternativene som ble utredet i rapporten, men var en mulighet som vi vurderte der det var naturlig gjennom arbeidet. I siste kapitlet i rapporten om sammenfattende konklusjoner ble det skrevet følgende om deling av Tysfjord: *Det viktigste spørsmålet på nåværende tidspunkt Tysfjord må ta stilling til er hvorvidt en ønsker å fortsette med kommunen samlet som i dag, eller om en skal dele kommunen i øst og vest. Vårt inntrykk er at kommunegrensene i Tysfjord i stor grad er tilpasset en annen infrastrukturetid, hvor transportmiddelet var båt. Nå er det bil som gjelder, og med en ferjestrekning på en time mellom de to største tettstedene i kommunen er det ikke enkelt å drifte en kommune og å utnytte både faglige og økonomiske ressurser på en god måte. Uten at det i denne utredningen er gjort et inngående arbeid på deling av Tysfjord, så mener vi det er et høyst reelt alternativ det bør tas stilling til.*

Figur 1 Kart over Tysfjord kommune. Kilde: Tysfjord kommune

Kartet i figur 1 viser nærmere utfordringene som Tysfjord kommune står overfor. Det er en stor kommune i areal (1 464,03 km² inkludert land og vann), og med flere fjorder som gjør avstandene store. Tysfjorden deler kommunen i to, hvor kommunesenteret Kjøpsvik ligger på østsiden og det nest største tettstedet, Drag, på vestsiden. Ferjeforbindelsen mellom Drag og Kjøpsvik tar 1 time. E6 går gjennom kommunen, og ferjeforbindelsen mellom Bognes og Skarberget tar 25 minutter. Det går og ferje fra Bognes til Lødingen, denne tar 1 time og 5 minutter. Det går hurtigbåt internt i Tysfjord, som reduserer reisetida mellom de to største tettstedene til omtrent 30 minutter.

Tysfjord har som kommune hatt en nedgang i folketallet de siste 10 årene, fra 2 209 i 2004 til 2 000 innbyggere per 1. januar 2014. Dette er en nedgang på omtrent 9,5 prosent. Ifølge SSB bodde 1 648 innbyggere i tettstedene Kjøpsvik og Drag per 1. januar 2013. Det betyr at omtrent i overkant av 80 prosent av innbyggerne i Tysfjord bor i de to største tettstedene. Kjøpsvik var registrert med 877 innbyggere, og Drag med 771 innbyggere. Ifølge Tysfjord kommune bor det videre flest folk på Storjord i nærheten av Bognes (218 innbyggere) og i den lulesamiske bygda Musken (40 innbyggere).¹ Musken har per i dag ikke veiforbindelse, men har hurtigbåtforbindelse til Drag. Øvrige grunnkretser i kommunen utgjør 94 innbyggere.

Noe en må være klar over når en leser dette notatet er at det er krevende å finne fram statistikk, eksempelvis innenfor økonomi, befolkningsutvikling og næringsutvikling, som ikke har hele kommunene som en enhet. I enkelte tilfeller vil det være mulig for kommunen selv å hente ut datamaterialet som sier noe om utvikling over tid i ulike deler av kommunene.

Å dele en kommune er ingen enkel prosess, og dersom en ønsker å gjennomføre en deling må det være godt forankret både politisk og blant befolkningen. Dette notatet er og ment som et arbeidsdokument som sier noe om hvilke problemstillinger og spørsmål en kan drøfte rundt deling av Tysfjord i en eventuell videre kommunesammenslåingsprosess i Ofoten.

¹ <https://www.tysfjord.kommune.no/om-tysfjord-kommune.95780.no.html>

2. Vurderinger

I dette kapittelet har vi sett nærmere på Tysfjord ut fra økonomi, tjenesteproduksjon, samfunnsutvikling og lokaldemokrati. Dette er de samme temaene som ble vurdert i TF-rapport nr. 344.

2.1 Økonomi

Tysfjord har korrigerede frie inntekter inkludert eiendomsskatt og konsesjonskraftsinntekter på 121 prosent av landsgjennomsnittet. Korrigerede frie inntekter er en indikator som gir uttrykk for kommunens reelle inntektsnivå. Kommunenes frie inntekter består av rammetilskudd og skatt, og utgjør om lag 80 prosent av de samlede inntektene. Korrigerede, frie inntekter viser nivået på de frie inntektene justert for variasjon i utgiftsbehov.

Som TF-rapport 344 viste har Tysfjord omtrent 26 GWh i konsesjonskraft, og eiendomsskatt i hele kommunene. Dersom en legger til grunn en nettoppris på 15 øre/kWh, så har Tysfjord kommune omtrent en inntekt på 3,9 millioner knytta til konsesjonskraft. Hvordan kraftprisene utvikler seg framover vil legge premisset for hvor store disse inntektene er.

Rapporten så og nærmere på de økonomiske nøkkeltallene for kommunene som er inkludert i utredningen. Her har vi sammenlignet Tysfjord med kommunene i samme kostragruppe, det vil si sammenlignbare kommuner. Tysfjord er gruppert i gruppe 6, som er små kommuner med høye bundne kostnader per innbygger og høye frie disponible inntekter. Det er mellom 50 og 60 kommuner som tilhører denne gruppen.

Tabell 1: Økonomiske nøkkeltall 2013 for Tysfjord kommune og kostragruppe 6. Kilde: Kostra (konsern)

Økonomiske nøkkeltall 2013	Tysfjord kommune	Kostragruppe 6
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	-4,1	2,6
Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter	0,1	7,1
Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter	63,7	57,6

Som vi ser av tabell 1, har Tysfjord kommune generelt dårligere økonomi enn sammenlignbare kommuner i samme kostragruppe. Når vi ser på regnskapet for 2013, har de både dårligere netto driftsresultat, mindre disposisjonsfond og høyere netto lånegjeld. Tysfjord er og på ROBEK², og har et akkumulert underskudd på litt over 20 millioner. Det er en krevende situasjonen. I intervjuene med politikere og ansatte i Tysfjord fikk vi inntrykk av at noen av utfordringene er geografien i kommunen, og at en på grunn av store avstander blant annet må ha to tjenestesteder for lege-

² ROBEK er et register over kommuner og fylkeskommuner som må ha godkjenning fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet for å kunne foreta gyldige vedtak om låneopptak eller langsiktige leieavtaler.

kontor. I tillegg har kommunen felles legevaktkontor med Steigen og Hamarøy kommuner på Innhavet i Hamarøy kommune. Når det gjelder økonomi, vil det ikke være slik at en deling av Tysfjord vil løse de økonomiske utfordringene kommunen har i dag. Det som er mer interessant å vurdere er hvorvidt geografien, og behovet for spredt tjenestetilbud i Tysfjord, kan være en medvirkende årsak til kommunens nåværende økonomiske situasjon. Det ser vi nærmere på i neste delkapittel om tjenesteproduksjon.

Det er inndelingslovens § 20 om delinger som sier noe om hvordan eiendom og andre plikter skal fordeles mellom kommunene. Fordelingen blir gjort på grunnlag av et forholdstall som blir regnet ut fra skatteinntekter i de siste fem årene i hvert av områdene, hvis ikke skjønneemda av spesielle grunner bestemmer noe annet.³ Inndelingsloven legger opp til at dersom det er mulig, skal oppgjøret gjøres på følgende måte:

1. *Fast eiendom blir lagt til den kommunen eller fylkeskommunen som må reknast som mest rettkomen til den ut frå folketalet og innbyggjarane sine behov og plasseringa av eiendommen - også i høve til andre anlegg.*
2. *Gjeld blir fordelt i forhold til dei omsetjelege verdiane som blir overtekne.*
3. *Andre tilgodehavande og plikter blir overtekne av den kommunen eller fylkeskommunen som etter forholda blir rekna som nærmast til å overta dei.*
4. *Anlegg med rettar og plikter som det etter delinga ikkje er rimeleg at nokon enkelt kommune eller fylkeskommune tek over, kan påbydast nytta i fellesskap av to eller fleire av kommunane eller fylkeskommunane.*

I tillegg står det i loven at dersom noen av kommunene ved fordelingen av rettigheter og plikter tar over mer eller mindre enn det som følger av forholdstallet, skal det jevnes ut med penger.

Som inndelingsloven viser er det stor avtalefrihet mellom to nye kommuner i forbindelse med en deling, og det er mange temaer som må drøftes. Dette gjelder blant annet:

- Konesjonskraft – hvor ligger kraftverkene og hvilken del av den «gamle» kommunene vil inntektene tilfalle? Punkt 4 i inndelingsloven ovenfor åpner og for at det kan være et felles eierskap også etter en deling.
- Fordeling av faste eiendommer. Her vil det være naturlig å ta utgangspunkt i geografisk plassering når det gjelder deling, men det kan allikevel reises en del spørsmål. Dersom Tysfjord vest slår seg sammen med nabokommuner sørover, vil det være kapasitet til å ta imot innbyggere i Tysfjord vest som trenger sykehjemsplass fra dag 1? Eller vil en måtte kjøpe sykehjemsplasser i en overgangsperiode/ha rett på sykehjemsplasser i den nye kommunen Tysfjord øst hører til?
- Fordeling av omsettelige verdier og gjeld.

2.2 Tjenesteproduksjon

Som vist til i forrige delkapittel, har Tysfjord kommune en krevende økonomi. Vi har sett litt videre på tjenesteproduksjonen, og ved hjelp av økonomi- og kvalitetsindikatorer jamført med sammenlignbare kommuner. I TF-rapport 344 står det mer om kvalitet i tjenestetilbudet og hvordan kommunen selv oppfatter ulike sider ved tjenesteproduksjonen. Vi går ikke nærmere inn på

³ http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2001-06-15-70#KAPITTEL_5

disse funnene i dette notatet, men generelt var det en svak støtte til påstanden i spørreundersøkelsen gjennomført i forbindelse med den rapporten, om at kvaliteten i tjenestetilbudet er svært bra. Respondentene fra Tysfjord mente ellers det er en utfordring med små og sårbare fagmiljøer, og at det er utfordringer mht. å rekruttere kompetent personell.

I det videre ser vi nærmere på de største tjenesteområdene barnehage, skole, helse og pleie og omsorg.

Barnehage

Tysfjord har 4 barnehager, fordelt på Drag, Kjøpsvik og Storjord:

- Drag barnehage, Drag
- Árran Mánnálgárdde, Drag
- Pæsatur barnehage, Kjøpsvik
- Storjord oppvekstsenter, Storjord

Regnskapstall for 2013 (KOSTRA) viser at Tysfjord har noe høyere utgifter til barnehage per innbygger i alderen 1-5 år enn sammenlignbare kommuner. Mens Tysfjord har en kostnad på 131 000, har sammenlignbare kommuner en kostnad på 125 194. Samtidig er leke- og oppholdsareal per barn i barnehagen omtrent likt, mens andelen ansatte i barnehagene med barnehagelærerutdanningen er lavere i Tysfjord enn i sammenlignbare kommuner. Andelen barn i alderen 1-5 år som har barnehageplass i Tysfjord er og litt høyere enn i sammenlignbare kommuner; 92,4 prosent mot 90,3 prosent.

Barnehagestrukturen er den samme som skolen, i tillegg har kommunen samisk barnehage på Drag. En har i Tysfjord valgt å ha en desentralisert struktur, som gjør at tjenestetilbudet ligger rundt der innbyggerne bor. Det kan være noe av årsaken til at enhetskostnadene er noe høyere i Tysfjord enn i de sammenlignbare kommunene.

Grunnskole

Tabellen under viser de tre grunnskolene i Tysfjord og hvor mange elever det er ved den enkelte skole. Som vi ser er Drag den største skolen med 109 elever, etterfulgt av Kjøpsvik med 75 elever og Storjord med 18 elever.

Tabell 2 Antall elever ved de ulike grunnskolene i Tysfjord. Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Skole	1. – 7. trinn	8. – 10. trinn	Sum
Drag skole	80	29	109
Kjøpsvik skole	52	23	75
Storjord oppvekstsenter	11	7	18
Sum			202

Også når det gjelder skole er kostnadene i Tysfjord kommune noe høyere enn i sammenlignbare kommuner når en måler i antall innbyggere 6-15 år. Netto driftsutgifter i Tysfjord er 156 078, mens gjennomsnittet i kostragruppe 6 er 150 702. Det er kostnadene knyttet til grunnskole (den ordinære driften av skolen) som er høyere, mens kostnad til SFO, skolelokaler og skoleskyss er lavere enn i de sammenlignbare kommunene. En av årsakene til at kostnadene er noe høyere kan

være at det er færre elever per skole i Tysfjord enn i de sammenlignbare kommunene, og at den gjennomsnittlige gruppestørrelsen er lavere. Mens det er 67 elever per skole i Tysfjord, er det tilsvarende tallet 74 i de sammenlignbare kommunene. Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1. – 10. trinn er 7,8 i Tysfjord, mens den er 8,8 i de sammenlignbare kommunen. Tysfjord har SFO-tilbud tilknyttet Drag og Kjøpsvik skoler.

Igjen kan struktur være en medvirkende årsak til at kostnadene i Tysfjord er noe høyere enn i sammenlignbare kommuner. Generelt vil ofte enhetskostnadene være høyere jo færre elever det er i en klasse. Det er dette som ofte gjør det vanskelig å tilpasse kostnadsnivået dersom elevtallet gradvis går ned over flere år. En klasse med 10 elever vil ha like stort behov for å ha en lærer tilstede som en klasse med 15 elever. Den desentraliserte strukturen gjør at kostnadene til skole-skyss er lavere enn i sammenlignbare kommuner.

Helsetjenester

Innenfor helsetjenester har Tysfjord en noe høyere legedekning enn andre kommuner, 19,1 per 10 000 innbyggere i Tysfjord mot 18,8 per 10 000 innbyggere i sammenlignbare kommuner. Netto driftsutgifter per innbyggere er og noe høyere, 5 008 mot 4 358 kroner per innbygger. Tysfjord har to legekontor, et på Drag og et i Kjøpsvik. Det samme gjelder helsestasjon. I tillegg har Tysfjord et samarbeid med Hamarøy og Steigen kommune om felles interkommunal legevakt. Denne er lokalisert på Innhavet i Hamarøy kommune.

Pleie- og omsorgstjenester

Innenfor pleie og omsorg er også utgifter knyttet til pleie og omsorg for innbygger 67 år og over, høyere i Tysfjord enn i de sammenlignbare kommunene. I Tysfjord er dette tallet 145 328 kroner, mens i de sammenlignbare kommunene er summen 141 310 kroner. I Tysfjord er det et sykehjem i Kjøpsvik, Præstegårdstunet sykehjem. Åpen omsorg er delt i to distrikt:

- Pleie og omsorg øst som ligger i Kjøpsvik
- Pleie og omsorg vest som ligger på Drag, og dekker Drag, Storfjord og Musken

Når vi ser nærmere på bakgrunnstallene for pleie og omsorg, ser vi at blant de eldre over 80 år er det flere i Tysfjord enn sammenlignbare kommuner som bor i bolig til pleie- og omsorgsformål, og bolig med heldøgns bemanning. Dette er ikke overraskende siden Tysfjord har omsorgsboliger både i Kjøpsvik, Drag og Storfjord. Når det gjelder institusjon, er derimot bildet annerledes, en mindre andel av de over 80 i Tysfjord bor i institusjon enn i sammenlignbare kommuner. Utgifterne per beboer i institusjon er derimot høyere i Tysfjord enn i sammenlignbare kommune. I Tysfjord er utgifter per oppholdsdøgn i institusjon på 4 029 kroner, mens den i sammenlignbare kommuner er 3 100 kroner.

Samlet oversikt

Tabell 3 viser en samlet oversikt over netto driftsutgifter på de største tjenestesektorene i Tysfjord. Disse er målt i forhold til antall innbyggere i ulike aldersgrupper. Som vist over, har Tysfjord generelt et tjenestenivå som er noe høyere enn sammenlignbare kommuner. Når vi ser på strukturen på de ulike tjenesteområdene, kan dette i noen grad tilskrives at en har en desentralisert struktur på tjenestetilbudet i Tysfjord og at enhetskostnadene dermed blir høyere. Ut fra geografien er det derimot logisk at Tysfjord har doble tilbud på vestsiden og østsiden av fjorden.

Tabell 3 samlet oversikt over netto driftsutgifter på de største tjenestesektorene i Tysfjord og kostragruppe 6.
Kilde: Kostra (SSB)

	Tysfjord kommune	Kostragruppe 6
Netto driftsutgifter barnehage, per innbygger 1-5 år	131 000	125 194
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor, per innbygger 6-15 år	156 078	150 702
Netto driftsutgifter pr innbygger i kroner, kommunehelsetjenester	5008	4358
Netto driftsutgifter, pleie og omsorg per innbygger 67 år og over	145 328	141 310

TF-rapport 344 viser et potensial for innsparing både på administrasjon og tjenesteproduksjon ved de ulike sammenslåingsalternativene som er utredet i rapporten. Hvorvidt denne gevinsten kan realiseres, vil blant annet avhenge av hvilken struktur en har på de kommunale tjenestene – hvor skal barnehage, skole, legesenter og sykehjem ligge?

I den videre diskusjonen om kommunesammenslåing og en eventuell deling av Tysfjord må en derfor diskutere hvordan en ser for seg fordeling av tjenester, og hvor disse skal lokaliseres. Som henvisningen til inndelingsloven viste under delkapittelet om økonomi, så er det stor avtalefrihet mellom eventuelle nye kommuner om hvordan en vil gjøre dette.

I utfordringsnotatet som er vedlagt TF-rapport 344, er det vist til ulike modeller for fordeling av tjenester ved en kommunesammenslåing. Ved en fordeling av tjenester er det flere hensyn som må tas. Disse hensynene kan og legges til grunn ved deling av en kommunen. Disse er blant annet:

- Økonomi og potensielle stordriftsfordeler
- Størrelse på fagmiljø, spesielt innenfor spesialiserte tjenester
- Utnyttelse av kommunenes ressurser og samhandling mellom ulike sektorer
- Tilgjengelighet for innbyggerne (dette kan gjelde både fysisk og digitalt)

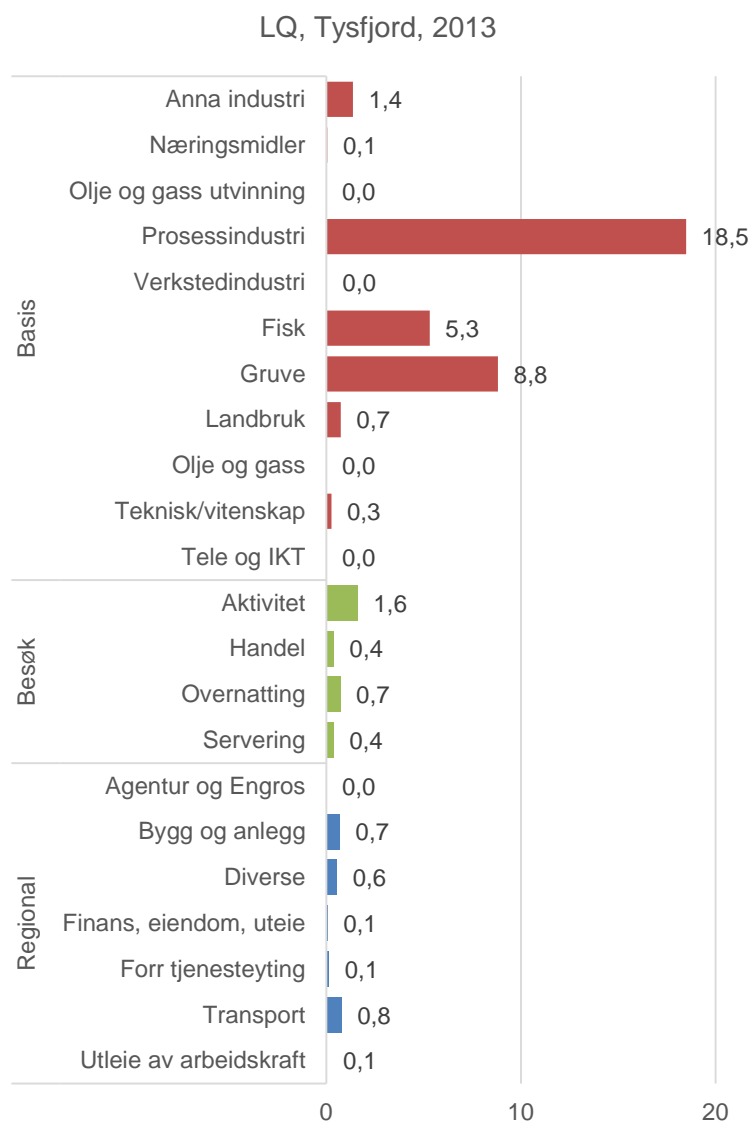
Kommunen selv vil og ha oversikt over antall årsverk og kostnader knyttet til hver enkelt enhet. Dette vil kunne brukes i det videre arbeidet for å gi en vurdering av hva som vil være en «rettferdig» fordeling mellom eventuelt to nye kommuner ved en deling.

Tysfjord inngår og i flere interkommunale samarbeid knyttet til tjenesteproduksjon. Normalt vil slike avtaler kunne sies opp med et varsel innenfor ei gitt tidsramme. Dette er også et moment en må ha med seg videre i en vurdering, både generelt når det gjelder kommunesammenslåing, men og spesielt rundt en eventuell deling av kommunen. Noen avtaler vil kanskje kunne videreføres, noen endres og andre må sies opp.

2.3 Samfunnsutvikling

Som vist til i innledningen, har Tysfjord kommune hatt en nedgang i folketallet de siste 10 årene, fra 2 209 i 2004 til 2 000 innbyggere per 1. januar 2014.

Dersom vi ser på arbeidsplasser har Tysfjord hatt en liten vekst de siste 10 årene, både innenfor offentlig sektor og privat næringsliv. I figur 2 under har vi sett på hvilke bransjer som er i kommunen i forhold til resten av landet. Når tallet er 1, er andelen den samme som for Norge. I Tysfjord er det annen industri, prosessindustri, fisk, gruve og aktivitet som har en høyere andel enn landsgjennomsnittet. Tysfjord har og en høy andel av egen befolkning som jobber i kommunen, over 80 prosent. Tysfjord er og definert som en egen bo- og arbeidsmarkedsregion.

Figur 2 Lokaliseringskvotient for bransjer innenfor basis-, besøk- og regionale næringer. Tysfjord 2013. Kilde: Telemarksforsking

En viktig målsetting for kommunene er å stimulere til næringsutvikling og økt sysselsetting. Dette er noe som også krever kompetanse, evne til nettverksbygging, gode planer og god infrastruktur.

Ut fra tilgjengelig statistikk kan ikke vi si noe nærmere om hvordan arbeidsplasser m.m. er fordelt innad i kommunen, men i kommunen vil det være lokal kunnskap som kan framskaffe slik data. Spørsmål en kan se nærmere på er:

- Hvordan er arbeidsplassene fordelt innad i kommunen? Gjelder både offentlige og private.
- Hva er ressursgrunnet i ulike deler av kommunen?
- Hvordan er utsiktene for framtidige arbeidsplassetablering?
- Vil en deling av kommunen svekke muligheten for etablering av arbeidsplasser?
- Vil en kommunesammenslåing styrke mulighetene for Tysfjord kommunen til å ha en aktiv rolle når det gjelder å skape en helhetlig utvikling av lokalsamfunnet og gode levekår for innbyggerne? Og hvilken konsekvens vil en deling av kommunen få for dette?

Mange av disse debattene har en sikkert allerede hatt i Tysfjord i forbindelse av utarbeidelse av kommuneplaner, og det vil være informasjon som kommunen selv kan framskaffe. I tillegg vil samfunnsutvikling være et sentralt område å diskutere med innbyggerne i en eventuell videre prosess, se mer under avslutningskapittelet i dette notatet.

2.4 Lokaldemokrati

Når det gjelder lokaldemokrati, og konsekvenser for dette ved en kommunesammenslåing, er dette grundig vurdert i TF-rapport nummer 344. Ved eventuell deling av Tysfjord er det ikke flere forhold som må drøftes i den sammenheng, men hvordan en kommunestruktur blir seende ut i framtida vil være førende for hvordan en legger til rette for lokaldemokratisk arbeid. Etablering av lokalutvalg, som blant annet er høringsinstans i viktige saker, kan være noe en bør vurdere dersom resultatet av en sammenslåingsprosess blir en kommune med store geografiske avstander.

Tysfjord har og problemstillingen rundt samiske spørsmål, siden kommunen er en del av det samiske forvaltningsområdet. Tysfjord kommune kjenner selv godt til hvor den samiske befolkningen er bosatt og hvilke konsekvenser en deling av kommunen vil få. Vil det føre til at den samiske befolkningen blir splittet mellom flere kommuner i større grad enn i dag? Eller vil en kommunesammenslåing kunne føre til at en i større grad samler den samiske befolkningen i samme kommune? Det siste vil sannsynligvis være mer positivt enn det første.

3. Avslutning

Inndelingsloven regulerer hvordan kommunesammenslåinger eller delinger skal gjennomføres. Det er i utgangspunktet Kongen i statsråd som gjør vedtak om deling av en kommune. Det er en forutsetning at den kommunen/de kommunene saken gjelder har sluttet seg til forslaget. Som redegjort for i TF-rapport nr. 344 så kan samiske spørsmål være en faktor som gjør at endringer i kommunestruktur/deling av Tysfjord er en sak som må behandles i Stortinget.

Å gjennomføre en deling av en kommune er et drastisk grep. Det kan være gode grunner, både for å gjøre det og for å la være. Uansett er et slikt grep blant de mer radikale grepene som kan komme i kjølvannet av kommunereformen. Dersom en skal vurdere videre om det er grunnlag for å dele kommunen, er det viktig at en slik prosess forankres godt. En mulighet er selvsagt å prøve spørsmålet i en rådgivende folkeavstemming. En bør imidlertid være klar over at en slik avstemming kan bidra til å polarisere debatten. Kommunen bør og, etter vår oppfatning, ta initiativ til å sette i gang en prosess der en inkluderer befolkningen i spørsmålet om kommunedeling. Dette kan gjøres ved å invitere til folkemøter, arrangere dialogmøter med næringsliv, frivillige lag og organisasjoner osv. Dialogen kan både gjelde selve spørsmålet om Tysfjord bør deles, og mer utdypende spørsmål om strukturalternativer, fordeling av tjenester m.m. dersom en legger til grunn at Tysfjord blir delt.

Som nevnt vil det å gjennomføre en deling av kommunen være et radikalt grep. Vi har ikke kartlagt hvilke konsekvenser dette vil kunne få for den lokale stedskulturen og identiteten. I den grad kommunens innbyggere identifiserer seg med «Tysfjord-identiteten» bør en være varsom med å dele denne kommunen. I så tilfelle vil Tysfjord-identiteten forvitte og etter hvert forsvinne. Kommunen og lokalsamfunnet bør vurdere i hvilken grad Tysfjord er en enhet å bygge videre på, enten som selvstendig kommune, eller som en fullverdig partner i en fremtidig kommunesammenslåing. Dersom en vurderer det dithen at den kommunale identiteten ikke står så sterkt, men at innbyggerne har større identitet til stedene de bor på, så vil det være lettere å konkludere med at det er mest naturlig å dele kommunen ut fra de geografiske forutsetningene.

Vi viser for øvrig igjen til TF-rapport nummer 344 for flere vurderinger rundt både Tysfjord kommune og de øvrige kommunene som inngikk i utredningen av kommunestruktur i Ofoten.

4. Referanser

Lie, K., Hjelseth, A., Thorstensen, A., Leikvoll, G.K., Nygaard, M.O. og Baksås, T.E. 2014. Utredning av kommunestruktur i Ofoten. TF-rapport nr. 344, Telemarksforsking.

Nettsider:

- Befolkning og areal i tettsteder – SSB:
<http://ssb.no/befolkning/statistikker/befteft/aar/2014-07-01?fane=tabell&sort=nummer&tabell=186161> (Lastet ned 03.10.14)
- Kart over Tysfjord kommune – Tysfjord kommune:
<http://tor.narvik.kommune.no/tysfjord/Content/Main.asp?layout=tysfjord&time=1412347463&vwr=&MapType=png> (Lastet ned 03.10.14)
- Om Tysfjord kommuner – Tysfjord kommune: <https://www.tysfjord.kommune.no/om-tysfjord-kommune.95780.no.html> (Lastet ned 03.10.14)
- Lov om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser (inndelingslova) – lovdata: http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2001-06-15-70#KAPITTEL_5 (Lastet ned 07.10.14)
- Grunnskolen informasjonssystem – utdanningsdirektoratet: <https://gsi.udir.no/application/main.jsp?languageId=1> (Lastet ned 07.10.14)